

ročník 17, r. 1986, č. 1/2

zdarma

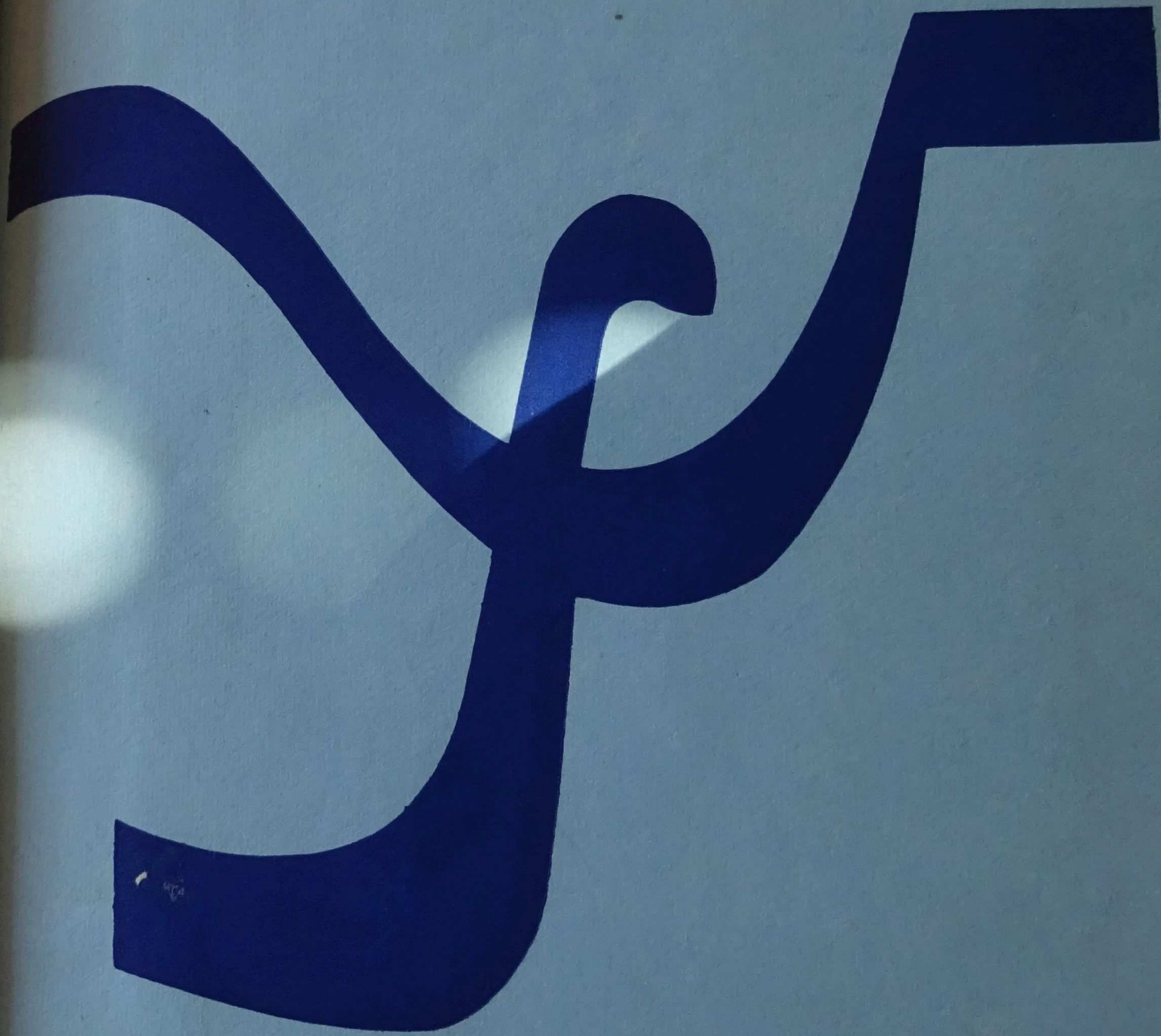
načas

85

BULLETIN

STÁTNÍ VĚDECKÁ KNIHOVNA
odbor pedagogické literatury
601 74 BRNO, Solniční 12

PSYCHOLOG V ČESKOSLOVENSKU

ORGÁN ČSPS
SPS

Ročník 17
1986
ČÍSLO 1

Bulletin Psychológ v Československu slúži pre internú potrebu členov a orgánov ČSPS a SPS. Uverejňuje príspevky, skúsenosti a poznatky týkajúce sa života ČSPS a SPS, práce psychologickéj profesie a členov spoločnosti ako aj anotácie knižných publikácií. Vychádzajú dve čísla ročne. Zaslané príspevky považuje redakcia za definitívne znenie, vyhradzuje si právo redakčne ich upraviť. Rukopisy nevraciamy. Žiadame prispievateľov, aby zohľadnili profiláciu bulletinu. Príspevky posielajte dvojmo gramaticky a jazykovo upravené s maximálnym počtom opráv 5 na jednej strane, písané obriadok (30 riadkov na jednej strane).

Príspevky posielajte na adresu:

REDAKCIA BULLETINU PSYCHOLÓG V ČESKOSLOVENSKU
Psychologický ústav UK

Mickiewiczova ul. 4

811 07 Bratislava, tel.: 576 01

Redakčnú radu vedie: Doc. PhDr. Jozef Koščo, CSc.

Predsedníčka: PhDr. Oľga Kalaříková, CSc.,

Členovia redakčnej rady: PhDr. J. Ch. Raiskup, PhDr. R. Kohoutek, CSc.,
PhDr. M. Urbanová, CSc., PhDr. T. Taročková, CSc.

Výkonná redaktorka: PhDr. Elena Hradiská, CSc. (tel. 31 40 86)

Bulletin bol zadaný do tlače: júl 1986

Bulletin bol vytlačený: február 1987

OBSAH

I. Z ČINNOSTI ČSPS A SPS

Informácia o priebehu a predbežných výsledkoch VI. zjazdu československých psychológov (D. Kováč)	5
Hodnotenie činnosti oblastných skupín, sekcií a komisií SPS za rok 1985 (S. Štech)	8
Z činnosti pražskej pobočky ČSPS (S. Štech)	14
Súčasný stav a perspektívy aplikácie psychológie v SSR v oblasti výchovy a vzdelávania (J. Hvozdík, J. Ihnacík)	15
Brněnská konference o současné sovětské psychologii (E. Řehulka)	24

II. Z ODBORNÉHO ŽIVOTA

Odborno-metodická príprava psychológov PPP na plnenie úloh čs. výchovno-vzdelávacej sústavy (M. Šulek)	29
Jubilujúca Psychológia a škola (K. Ďuričová)	34
Aktivita malej sociálnej skupiny v záťažových situáciách (E. Naništová)	42

III. TRIBÚNA NÁZOROV, DISKUSIÍ, KRITÍK

Pôsobnosť podnikových psychológov v komisiách ochrany a bezpečnosti práce (J. Ch. Raiskup)	48
Zásady používania a ochrany psychodiagnostických a didaktických metód (Komisia pre psychodiagnostiku Vedeckého kolégia ped. a psych. ČSAV)	50

IV. SPOMIENKY, JUBILEÁ

55

V. PSYCHOLÓGIA VO SVETE

Základný výskum kognitívnych procesov v NDR (J. Plichtová)	71
--	----

VI. ANOTÁCIE

77

I. Z ČINNOSTI ČSPS A SPS

Informácia

o priebehu a predbežných výsledkoch VI. zjazdu československých psychológov
Praha, 20.—23. 8. 1985

V súlade s tradíciou uzniesol sa Hlavný výbor Československej psychologicko-kej spoločnosti pri ČSAV a Ústredný výbor Slovenskej psychologicko-kej spoločnosti pri SAV zvolať VI. zjazd československých psychológov v roku, v ktorom si pripomíname 40. výročie vrcholenia národnoslobodzovacieho boja za nové, socialistické Československo. Preto pri profilovaní tohto zjazdu vychádzalo Predsedníctvo ČSPS predovšetkým zo spoločenských úloh kladených KSČ na psychológiu ako vedný odbor, odbornopraktickú činnosť a pedagogicko-osvetovú činnosť, z Rámcového programu rozvoja psychológie v ČSSR na 80. roky vypracovaného predsedníctvom ČSPS, zo záverov a skúseností V. zjazdu čs. psychológov v r. 1980 ako aj zo VI. zjazdu SPS v r. 1983; napokon sa prihliadlo aj na to, že r. 1985 bol vyhlásený na Medzinárodný rok mládeže. Ústredné zameranie zjazdu **Psychológia a vedecko-technický rozvoj pri budovaní rozvinutého socializmu** sa členilo na tri bloky:

- rozvoj človeka ako subjektu prakticko-pretvárajúcej činnosti;
- psychický a sociálny rozvoj mladej generácie;
- zintenzívňovanie uplatňovania psychologických poznatkov a prístupov spoločenskej praxe.

Rámcojúcu ideu celého rokovania vyjadrovalo heslo zjazdu — **Psychológia za mier a rozvoj človeka**, ktoré sa premietlo už v otváracom zasadnutí, potom v ostatnom rokovaní, ako aj v záveroch zjazdu.

Projekt zjazdu predpokladal členitú štruktúru. V otváracom zasadnutí odzneli po úvodnom vystúpení V. Hrabala, predsedu Pražskej pobočky ČSPS a po predvídaných príhovoroch hostí, štyri hlavné referáty:

V. Kováliková, J. Hlavsa: 40 rokov ČSSR a psychológia

D. Kováč: Psychológia v ČSSR: 1981—1985

M. Kodým: Najdôležitejšie výsledky vedecko-výskumnej činnosti psychológov ČSSR v 7. päťročnici

J. Khol: Psychológia za mier

Druhý deň zjazdového rokovania bol venovaný sympóziám. V rámci jednotlivých blokov sa rokovanie v sympóziách sústredilo na tieto problémové okruhy:

- A. 1. Adaptácia človeka na zmeny vyvolané VTR
- 2. Psychologické aspekty interakcie človeka s novodobou technikou
- 3. Psychická výkonnosť v priebehu celého života
- 4. Psychologické aspekty efektívnosti výchovno-vzdelávacieho procesu a VTR
- 5. Tvorivá práca a systém pracovných aktivít
- B. 6. Vývojová dynamika, životná dráha, hodnotové orientácie mládeže
- 7. Motivačné zdroje morálneho vývoja u mladých
- 8. Pohybová kultúra, šport a psychologické aspekty kondície
- 9. Protispoločenské a prosociálne správanie mladých
- 10. Vplyv kultúry — zvlášť umenia — na vedomie mladej generácie

C. 11. Teoretické konštanty a praktické varianty spoločenského fungovania psychológie

12. Metodologické problémy a prax psychodiagnostiky
13. Psychologické poradenstvo: skúsenosti a perspektívy
14. Psychologické prístupy k prevencii a liečbe civilizacyjnych chorôb
15. Psychológia riadenia organizácií a sociálnych systémov

Tematické zasadania určené najmä na prezentovanie mladších psychológov boli zamerané na:

1. Psychologická odborná terminológia — problémy a úlohy
2. Človek ako tvorca životného prostredia
3. Psychologické aspekty utvárania vedeckého svetového názoru
4. Mladí psychológovia a psychologičky v praxi

Vyžiadané prednášky, ktoré sa podľa projektu mali týkať osobitne aktuálnych tém profilovaného zamerania zjazdu ako aj dôležitých interdisciplinárnych otázok psychológie, sa napokon realizovali len štyrmi prednáškami:

- H. Pešinová: K niektorým otázkam psychológie v politickej práci
V. Hrabal (st.): Interindividuálne vzťahy a psychológia
O. Mikšík: Aktuálne metodologické problémy ďalšieho rozvoja psychológie
K. Pavlica: Aktuálne otázky rozvoja psychodiagnostiky v ČSSR.

Súčasť VI. zjazdu čs. psychológov tvorili ešte:
— predzjazdová publikácia — Psychologické výskumy v ČSSR: 1981 až 1985, 375. str. pozostávajúca zo 146 príspevkov od výskumných tímov a jednotlivcov;

— postery — prezentovanie výsledkov nástenkovou formou (celkove 17);
— bazár — informácií s ponukami separátnych výtlačkov, zamýšľaných akcií, metodík atď.;

— výstavka — prístrojovej techniky a psychodiagnostických metodík vydávaných n. p. Psychodiagnostické a didaktické testy v Bratislave;
— výberový adresár — psychológov ČSSR k 31. dec. 1984.

Pokiaľ ide o účasť, možno konštatovať, že napriek nezvyčajnému termínu (leto, prázdniny), sa na VI. zjazd prihlásilo 547 osôb (229 z ČSR a 311 zo SSR), teda viac ako sa predpokladalo. Zaregistrovalo sa 422 účastníkov, z ktorých 132 vystúpilo s vopred pripraveným referátom.

Keďže VI. zjazd československých psychológov mal charakter vedeckej konferencie, nie je nateraz možné zodpovedne vyčíslíť čo i len najdôležitejšie výsledky tohto rokovania. Z hlavných referátov, vyžiadaných prednášok a podkladov gestorov jednotlivých zložiek zjazdu vyplýva, že čs. psychológovia zodpovedne plnia svoje úlohy či už vo výskumnej, pedagogickej, alebo odborno-praktickej činnosti. Jednako, v porovnaní s predchádzajúcim päťročným obdobím, v ktorom bola vo viacerých smeroch účinná prudko sa rozvíjajúca fáza rozvoja psychológie, prvá polovica 80. rokov priniesla spomalenie tohto tempa, ba niekde aj útlm. Toto konštatovanie, ktoré je v rozpore s objektívnymi požiadavkami na prispievanie psychológie k budovaniu rozvinutého socializmu v podmienkách VTR, si pravda vyžaduje hlbšiu analýzu. Rokovanie VI. zjazdu čs. psychológov však naznačilo viacero východísk smerujúcich k ďalšiemu vývoju psychológie v ČSSR.

Pokiaľ ide o psychológiu ako vedu, ukazuje sa potrebným koncentráciou psychologického výskumu v rámci komplexného výskumu človeka, zvýšenie podielu psychologických prístupov v riešení prioritných úloh vied komplexného

charakteru, efektívne zapojenie psychológie do prognostickej činnosti vývoja socialistickej spoločnosti, neodkladné rozvinutie prác na histórii, a to nielen samej psychológie ako vedy, ale aj sociálnej histórii psychiána.

V oblasti psychológie ako pedagogickej činnosti a osvetu sa východiskovým stáva skvalitnenie graduálnej prípravy odborných psychológov zvýšením ich pripravenosti na nové úseky odborno-praktickej činnosti, čo si vyžaduje návrat k päťročnému štúdiu a rozvinutie systému postgraduálneho školenia psychológov v praxi. Ukazuje sa zvýšená potreba venovať sa okoliu psychológie napr. prípravou encyklopedie psychológie. Psychodiagnostike ako neodmysliteľnej zložke odbornej práce psychológov treba venovať viac pozornosti ako vo vydávaní príslušných metodík, tak aj v rozvíjaní spôsobilosti s ich používaním.

Zefektívneniu odborno-praktickej činnosti psychológov by malo prispieť legislatívne zabezpečenie psychologických služieb obyvateľstvu, ktorého ne-paragrafovaná verzia by sa mala čím skôr dostať do finálneho štádia schvaľovacieho rokovania.

K plnohodnotnému využívaniu psychologických poznatkov a prístupov v tradičných oblastiach psychológie — pracovná činnosť, výchovno-vzdelávací proces, liečebná starostlivosť — priniesli rokovania v sympóziách a tematických zasadnutiach viaceré nové poznatky i návrhy na riešenia aktuálnych problémov. Zdôraznila sa potreba zvýšenia aktivít stále vysoko aktuálnej oblasti prispievania psychológie do ideologického pôsobenia, m. i. aj návrhom na zriadenie pracovnej skupiny psychológie mieru pri ČSPS.

Rokovanie VI. zjazdu čs. psychológov programove pripravilo Predsedníctvo ČSPS, organizačne zabezpečil sekretariát ČSPS a Pražská pobočka ČSPS. Našlo aj primeraný spoločenský ohlas; krátku správu o rokovaní zjazdu priniesla aj denná tlač, Čs. rozhlas informoval o zjazde podrobnejšie, Čs. televízia pripravila šot z otváracieho zasadnutia a o problematike podnikovej psychológie. V Novom slove č. 34 vyšla rámcová informácia o zámeroch, náplni a štruktúre zjazdu pod názvom „Pred rokovaním psychológov“. V časopise Tvorba sa pri tejto príležitosti plánovalo uverejnenie interview s predsedom ČSPS o spoločenskom poslaní psychológie.

V opatreniach, ktoré sa prijali na záverečnom zasadnutí VI. zjazdu čs. psychológov, sa ukladá centrálnym orgánom ČSPS, SPS podrobné zhodnotenie priebehu a výsledkov zjazdu; na základe toho sa potom vypracujú výstupy určené pre najvyššie stranické orgány, ČSAV, SAV ako aj závery pre ďalšiu činnosť ČSPS, SPS.

26. 8. 1985

člen korešp. Damián Kováč,
predseda ČSPS

HODNOTENIE ČINNOSTI OBLASTNÝCH SKUPÍN, A KOMISIÍ PRI SPS ZA ROK 1985

Na nasledujúcich stranách informujeme širokú psychologickú obec o akciách a podujatiach, ako aj o činnosti jednotlivých oblastných skupín, sekcii a komisií Slovenskej psychologickéj spoločnosti. Veríme, že bohatá činnosť sa bude aj naďalej rozvíjať a zapôsobí motivačne aj na tých členov spoločnosti, ktorí sa doteraz do akcií spoločnosti len málo, alebo vôbec nezapojili.

Bratislavská oblastná skupina pri SPS (predseda PhDr. I. Šípoš, DrSc.)

Bratislavská oblastná skupina zrealizovala v roku 1985 štyri pracovné stretnutia, športové hry a juniáles. Na stretnutiach sa ako hostia zúčastnili význační predstavitelia nášho spoločenského života. Stretnutiam predchádzalo vždy zasadnutie výboru BOS.

29. stretnutie: **Psychológia v zahraničí**
139 prítomných členov, garant PhDr. I. Šípoš, DrSc. Odznali štyri referáty, hosť večera: RNDr. František Kelle, CSc., vedúci expedície Sagamartha 84.
30. stretnutie: **Bratislavskí psychológovia na počesť Čs. spartakiády 1985**
75 prítomných členov, garant: PhDr. E. Komárik, CSc. a PhDr. T. Kováč. Odznali tri referáty. Predchádzali mu VI. športové hry bratislavských psychológov. Následne sa konal VII. juniáles bratislavských psychológov. Stretnutie sa uskutočnilo v spolupráci s HV Soc. akadémie v Bratislave a Vedecko-technickou radou SÚV ČSZTV.
31. stretnutie: **Psychológia v školskej praxi**
94 prítomných členov, garant: PhDr. Veselský. Odznalo päť referátov, hosť večera: zasl. umelec Ľ. Feldek.
32. stretnutie: **Problémy sociálnej prevencie negatívnych javov v Bratislave**
72 prítomných členov, garant PhDr. Š. Matula, odznalo šesť plánovaných referátov a neplánovaný príspevok prof. G. Guttmana, vedúceho katedry psychológie na Viedenskej univerzite. Hosť večera: JUDr. D. Tisová, riaditeľka odboru súdneho a notárskeho dohľadu Ministerstva spravodlivosti SSR.

Západoslovenská oblastná skupina pri SAV so sídlom v Trnave (PhDr. J. Kačániová — predsedníčka)

V uplynulom roku členovia výboru zorganizovali nasledujúce podujatia: „Rozvoj sociálnej psychológie práce po oslobodení“, podujatie sa konalo na počesť 40. výročia oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou a bolo pripravené v spolupráci so Sekciou sociálnej psychológie SPS a OV Soc. akadémie ČSSR v Trnave. Termín konania — apríl 1985, referujúci: Doc. dr. T. Kollárik, CSc., PhDr. H. Slávik, PhDr. J. Rosina, CSc., PhDr. E. Kostolanská. „Psychologické myslenie na Trnavskej univerzite“ je názov podujatia zorganizovaného v júni na počesť 350. výročia založenia Trnavskej univerzity. Na príprave podujatia sa podieľal krúžok trnavských historikov pri Zsl. pobočke

SHS, ako aj pobočka Slov. pedagogickej a Slov. jazykovednej spoločnosti SAV pri PdFUK v Trnave.

Referujúci: PhDr. JUDr. A. J. Marcinkech, CSc.

V októbri sa konal interdisciplinárny seminár „Psychológia umenia a jej uplatnenie pri formovaní harmonicky rozvinutej osobnosti človeka“, na prípravu ktorého sa podieľala aj Slovenská literárnovedná spoločnosť SAV a pobočky pri PdFUK v Trnave. Referujúci: PhDr. P. Krbaťa, CSc., A. Janovičová, odb. as.-hudobníčka, ak. maliar E. Hološka, Doc. dr. A. Gronský, CSc., M. Lucký prom. psych.

Stredoslovenská oblastná skupina SPS pri SAV v Banskej Bystrici (PhDr. M. Šulek — predseda)

Pre činnosť skupiny na rok 1985 bola stanovená úloha, aby angažovanou psychológiou skupina prispela k splneniu záverov stanovených na VI. zjazde SPS s dôrazom na uplatňovanie odborných psychologických prístupov v skvalitňovaní ľudského činiteľa v rámci zvyšovania efektívnosti riadenia národného hospodárstva a sociálnych procesov, na príspevok k zefektívneniu výchovno-vzdelávacieho procesu a k upevneniu telesného a duševného zdravia populácie s využitím psychologickéj starostlivosti o rodinu.

Z hľadiska realizačných foriem prevládali pracovné zasadania skupiny, zorganizované deväťčlenným výborom skupiny v apríli, júni a v decembri 1985.

Pracovné zasadania boli tematicky orientované na využitie psychológie vo výchovno-vzdelávacom procese a vo výchovnom poradenstve v školstve, na spoluprácu psychológov s odbornými pracovníkmi príbuzných vedných odborov v rámci starostlivosti o človeka (pediatria, psychiatria, súdníctvo, sociálna starostlivosť) a na psychologickú stránku starostlivosti o rodinu.

Členovia oblastnej skupiny publikovali odborné články v regionálnej tlači, tiež vystúpili v reláciách Čs. rozhlasu s príspevkami zabezpečujúcimi rozpracovanie záverov VI. zjazdu SPS.

Členovia skupiny sa zúčastnili na slávnostnom zasadaní pobočky Slovenskej pedagogickej spoločnosti v Banskej Bystrici pri príležitosti 20. výročia jej založenia. Okrem vlastnej činnosti sa členovia zapájali do podujatí organizovaných ÚV SPS.

Východoslovenská oblastná skupina SPS pri SAV v Košiciach

Plán práce skupiny bol zostavený na základe pripomienok a požiadaviek členov skupiny vyjadrených v ankete, ktorú pripravil výbor skupiny.

Z odborných podujatí medzi najvýznamnejšie patrilo júnové zasadnutie, zamerané na **problematiku skupín a kolektívov**, kde odzneli tri odborné referáty. O skúsenostiach z pobytu v NDR referoval dr. Kita.

Východoslovenská oblastná skupina bola spoluorganizátorom teoreticko-praktickej konferencie „O výchove k práci a voľbe povolania“ pripravenej pre 250 pracovníkov z rozličných oblastí, ktorí sa podieľajú na riešení otázok vhodnej profesijnej orientácii mládeže.

Výrazný bol podiel členov skupiny na odbornom programe zjazdu Československej psychologickéj spoločnosti, kde s referátmi a diskusnými príspevkami vystúpilo 27 členov skupiny.

Sekcia vývinovej psychológie SPS pri SAV
(predsedníčka: PhDr. D. Kopasová, CSc.)

Najdôležitejším podujatím sekcie bol odborný seminár, ktorý jej členovia pripravili spolu so Sekciou vývojovej psychológie ČSPS pri ČSAV pod názvom: „Rok mládeže a aktuálne otázky vývinovej psychológie“. Podujatie pri príležitosti Medzinárodného roku mládeže odborne zabezpečovali PhDr. D. Kopasová, CSc. a Doc. PhDr. J. Švancara, CSc.

Členovia uvedenej sekcie tiež aktívne vystúpili v rámci podujatí VI. zjazdu československých psychológov.

Sekcia psychológie práce SPS pri SAV
(predseda: PhDr. Š. Graca)

Okrem rokovaní výboru sekcie sa zišla sekcia na pracovnom zasadnutí, kde spoločne prerokovali správu o činnosti za uplynulý rok, podali informácie o záveroch práce Psychodiagnostickej skupiny sekcie ako aj o ankete záujmov psychológov práce.

V novembri 1985 sa zišla sekcia psychológie práce so sesterskou sekciou ČSPS na spoločnom rokovaní v Brne, kde prerokovali prípravu celoštátnej konferencie v r. 1986 ako aj otázky ďalšej spolupráce.

Sekcia sa podieľala v spolupráci s Domom techniky ČSVTS na príprave i realizácii VI. Dní výmeny skúseností psychológov z hospodárskej praxe.

Za podnetné treba považovať konzultačno-poradenské návštevy členov výboru sekcie v 9. podnikových psychologických pracoviskách podnikov VHJ Slovchémia a v 8. podnikoch koncernu ZSE (Západoslovenské energetické závody).

Sekcia sociálnej psychológie SPS pri SAV
(predseda: Doc. PhDr. T. Kollárik, CSc.)

Členovia sekcie v spolupráci so Západoslovenskou oblastnou skupinou zorganizovali seminár orientovaný na aktuálne otázky sociálnej psychológie. Taktiež sa odbornými príspevkami zapojili do programu celoštátneho seminára v Štírlíne, ktorý organizovala FF UK v Prahe. Seminár bol zameraný na otázky sociálnej psychológie.

V spolupráci so Socialistickou akadémiou, Obvodným kultúrnym a spoločenským strediskom Bratislava I sa zabezpečoval a realizoval sociálno-psychologický program odnaučovania sa fajčiť.

Členovia sekcie sa zapojili do odborného programu VI. zjazdu ČSPS, popularizačne vystúpili v rozhlase aj v televízii, ako aj predniesli prednášky pre niektoré organizácie, napr. Inštitúty výchovy.

Sekcia pedagogickej psychológie SPS pri SAV
(predseda: Doc. PhDr. L. Ďurič, CSc.)

Činnosť tejto sekcie sa sústreďovala na prípravu a realizáciu nasledujúcich podujatí:

V spolupráci s Bratislavskou oblastnou skupinou Slovenskej pedagogickej

spoločnosti pri SAV sa zrealizoval seminár o rozvíjaní tvorivého myslenia žiakov základných a stredných škôl.

Sekcia spolu s Mestským výborom Socialistickej akadémie Slovenska usporiadala klubovú besedu o psychologických problémoch ďalšieho rozvoja éš. výchovno-vzdelávacej sústavy.

Podieľala sa na akcii pracovnej skupiny psychológie tvorivosti SPS, tiež pripravili program stretnutia bratislavských psychológov a Mestského výboru Socialistickej akadémie.

Sekcia poradenskej psychológie SPS pri SAV

(predseda: Doc. PhDr. J. Koščo, CSc.)

Členovia sekcie sa angažovali v nasledujúcich odborných aktivitách:

Participovali na vypracovávaní novej vysokoškolskej učebnice „Poradenská psychológia“, rukopis ktorej bol odovzdaný do tlače.

Sekcia je spolugestorom výcvikového 3-ročného programu v intenzívnej psychologicko poradenskej práci s jednotlivcami a skupinami. Uskutočnilo sa jedno 6-dňové sústreďenie.

Členovia sekcie sa angažovali pri zabezpečovaní postgraduálneho štúdia z oblasti manželského a predmanželského poradenstva.

Sekcia bola spoluusporiadateľom seminárneho kurzu „Možnosti využívania skupinových foriem práce“, ktorý sa uskutočnil v Dome techniky ČSVTS.

Členovia výboru vykonávali rad rokovaní s pracovníkmi rezortu školstva, MPSV a iných zainteresovaných inštitúcií so zreteľom na rozvíjanie a riešenie aktuálnych otázok výchovného poradenstva a aktivít poradenských psychológov v tomto smere.

Sekcia klinickej psychológie SPS pri SAV

(predseda: Doc. PhDr. A. Stančák, CSc.)

Činnosť sekcie sa orientovala na organizáciu vedeckých podujatí, a to jarného a jesenného zasadnutia.

Jarné zasadnutie, spoločné so sekciou forenznou a osobnosti, riešilo otázky psychologického posudzovania delikventných jedincov v súvislosti s trestnou činnosťou a civilno-právnym súdnym konaním. Na zasadnutí odznelo 15 odborných referátov. Polytematický obsah pracovného zasadnutia, a to problematika sexuálna, problémy psychosomatiky, stresu, kardiovaskulárnych ochorení, ako aj otázky osobnosti a poznávacích procesov, vyvolal živý záujem odzrkadený v diskusii.

Jesenné zasadnutie bolo orientované na klinických psychológov pracujúcich v zdravotníctve. Prof. O. Kondáš, DrSc. a dr. Stemplová referovali o postgraduálnej výchove klinických psychológov v zdravotníctve. V diskusii sa objasnili formy ďalšieho postgraduálneho vzdelávania v rámci ILF. Na zasadnutí sa zúčastnila i dr. Valachová, vedúca odd. výchovy KÚNZ Západoslovenského kraja. Prediskutovaná bola tiež činnosť krajských psychológov a ich napojenie na postgraduálne vzdelávanie organizované Kabinetom klinickej psychológie ILF. Na zasadnutí boli prediskutované výsledky výskumov siedmej päťročnice, ako aj účasť psychológov v štátnom a rezortnom pláne a v pláne technického pokroku a rozvoja.

Výbor sekcie na svojich zasadaniach sa opätovne uzniesol na potrebe konštituovania pracovných skupín, najmä skupiny psychosomatickej, neuropsychologickej, pedopsychiatrickej a sexuologickej. Význam pracovných skupín spočíva v tom, aby predsedovia týchto skupín organizovali vedecké podujatia v rámci sekcie a tým prispeli k lepšej informovanosti pracovníkov pri organizovaní postgraduálnych seminárov, ako aj seminárov riešiteľov výskumu. Takúto neformálnu formu postgraduálneho štúdia realizuje napr. psychosomatická a psychoterapeutická skupina vo forme seminárov a sústreďení; výbor sekcie odporúča, aby sa tento model realizoval aj v iných pracovných okruhoch.

Výbor sekcie zabezpečoval v uplynulom roku aj odborné vystúpenia v rámci zjazdu čs. psychológov, ako aj spoluprácu so sexuologickou spoločnosťou pri organizovaní dvojdnového pracovného zasadnutia.

Komisia pre otázky psychologickéj profesie SPS pri SAV (predseda: PhDr. M. Kubalák, CSc.)

Komisia splnila všetky pre ňu vyplývajúce úlohy z uznesenia Valného zhromaždenia SPS a Hlavných úloh SPS na 7. päťročnicu. Komisia spracovala neparagrafovanú osnovu návrhu právnej normy o psychologickéj starostlivosti a dôvodovú správu k nej. Oba dokumenty boli prediskutované v širokej odbornej verejnosti v rámci SPS (v zmysle zákonných ustanovení o legislatívnej činnosti), prerokované v kompetentných orgánoch SSR a schválené Predsedníctvom SAV.

Po mimoriadnom úsilí členov komisie boli oba dokumenty (osnova právnej normy aj dôvodová správa) 6. mája 1985 na spoločnom zasadnutí HV ČSPS a ÚV SPS schválené. Súčasne boli poverení kompetentní funkcionári Hlavného výboru ČSPS, aby oba dokumenty postúpili na prerokovanie v Kolégiu predsedu ČSAV a zabezpečili ďalší postup.

(Pozn. redakcie: o aktivitách členov komisie v súvislosti s právnou normou o psychologickéj starostlivosti sme členov spoločnosti informovali na stránkach bulletinu; veríme, že budeme môcť prostredníctvom bulletinu informovať členov aj o ďalších krokoch v tejto, pre nás takej významnej, oblasti).

Terminologická komisia SPS pri SAV (predseda: PhDr. V. Dočkal, CSc.)

Aj napriek tomu, že komisia sa nezišla na svojom spoločnom zasadnutí (zaneprázdnenosť v súvislosti s ukončovaním päťročného plánu, nezáujem zo strany niektorých odborných sekcií) boli dosiahnuté niektoré pozitívne výsledky.

Bola nadviazaná spolupráca s Jazykovedným ústavom L. Štúra SAV v tom zmysle, že poverený pracovník ústavu poskytne komisii konzultácie a bude sa zúčastňovať na zasadaniach komisie.

V rámci VI. zjazdu čs. psychológov sa uskutočnilo tematické zasadanie o psychologickéj terminológii; výraznejšie sa však na ňom podieľali českí kolegovia.

Na seminári Medzinárodný rok mládeže a aktuálne otázky vývinovej psychológie odznel referát „Vedecké pojmy a odborné termíny: ich tvorba a používanie vo vývinovej psychológii“.

Pripravuje sa preklad ruského Malého psychologického slovníka, ktorý vyjde v nakladateľstve Pravda.

Komisia pre informatiku a propagáciu SPS pri SAV (predsedníčka: PhDr. E. Hradiská, CSc.)

Medzi hlavné úlohy komisie patrilo zabezpečovanie propagácie VI. zjazdu čs. psychológov v prostriedkoch masovej informácie a propagandy.

Stále aktuálnou je úloha evidovania príspevkov psychológov uverejňovaných v periodickej tlači. Vzhľadom na nárast počtu príspevkov vypracovali členovia komisie návrh na metodiku triedenia a hodnotenia príspevkov.

Permanentnou je tiež úloha vydávania bulletinu Psychológ v Československu.

Za významnú považujeme úlohu vypracovania čiastkových Koncepcií uplatňovania psychológie na jednotlivých pracoviskách v prostriedkoch masovej komunikácie.

Pozitívne treba hodnotiť rozvíjajúcu sa spoluprácu členov komisie so Slovenským zväzom novinárov (prednášky, besedy, recenzentná činnosť).

Rozvíjala sa aj spolupráca medzi komisiou a Katedrou psychológie UK a Odborom žurnalistiky FF UK najmä formou stážovania poslucháčov na pracoviskách členov komisie, ďalej formou posudzovania aj vedenia seminárnych, ročníkových aj diplomových prác študentov.

Pracovná skupina psychológie tvorivosti SPS pri SAV (predsedníčka: PhDr. M. Jurčová, CSc.)

Pracovná skupina tvorivosti zorganizovala 7. pracovné stretnutie venované otázkam rozvoja tvorivosti žiakov a aplikácii psychológie tvorivosti v športe. Organizačným garantom podujatia bola Katedra všeobecnej a odbornej telesnej výchovy PF UPJŠ. Príomosom stretnutia bolo vzájomné oboznámenie sa s výskumom rozvoja tvorivosti na materských, základnej a strednej škole v rozličných vyučovacích predmetoch. Okrem desiatich referátov a uskutočnilo kultivačné cvičenie na rozvoj senzibility.

Pracovná komisia pre psychológiu športu a pohybovej činnosti SPS (predseda: PhDr. E. Komárik, CSc.)

V uplynulom roku pracovná skupina zorganizovala stretnutie členov vo Výskumnom ústave telesnej kultúry UK, ktoré bolo spojené s odborným seminárom tohto ústavu. V programe vystúpili dr. Komárik, dr. Vačko, doc. Bezák a dr. Sabol.

Skupina spracovala adresár členov, ktorý bol rozposlaný všetkým záujemcov o túto prácu.

Okrem uvedeného skupina v spolupráci s Vedecko-metodickou radou SÚV ČSZTV pripravila seminár „Výsledky výskumu a praktické skúsenosti s uplatňovaním psychológie v športovej príprave mládeže“.

Členovia skupiny pripravili v rámci Bratislavskej oblastnej skupiny SPS informatívny večer „Čím sa zaoberá psychológia športu“.

Pražská pobočka Československé psychologické společnosti organizuje každý rok několik (zpravidla 3—4) seminářů či diskusí k vybraným tématům psychologické teorie i praxe. V poslední době se např. konaly přednášky prof. Mikšíčka k otázkám variabilnosti osobnosti následované diskusí.

Jednou ze zdařilých akcí pobočky byla i **panelová diskuse** na téma „Atribuční procesy v sociální a pedagogické psychologii“ organizovaná společně se sekci obecné a teoretické psychologie dne 7. 6. 1986.

S úvodními tezemi vystoupili PhDr. V. Hrabal ml., CSc. z PÚ JAK a PhDr., Stanislav Štech, CSc. z PedF UK v Praze. Připravené vystoupení dr. Z. Heluse CSc. se, bohužel, nekonalo kvůli jeho studijnímu pobytu v SSSR.

Jako první vystoupil dr. Štech, který se pokusil definovat problematiku kauzálních atribucí a začlenit ji do širšího referenčního rámce poznávání sociální kauzality. Kauzální výklad je základním předpokladem nejen adekvátního poznání, ale i účinného jednání člověka vůči okolnímu, především sociálnímu světu. Odhalování příčin jednání a chování lidí se setkává s problémy i ve vědeckém poznání v důsledku nedostatečně rozvinuté kauzální metodologie společenských věd včetně psychologie. Kauzální koncepce sociální reality se tak formují živelně a jejich efektivita závisí na přesnosti kauzálního odrazu reality. Lidé tedy subjektivní obsahy svého vědomí, určující bezprostředně jejich jednání, utvářejí na základě určitých zákonitostí laického zpracování příčinně účinkových dat. Atribuce představují souhrn kognitivních činností vnímání, zpracování, interpretace informací o události (jednání), do níž je člověk začleněn. Jde o procesy prisuzování určité korespondence mezi činy (a jejich důsledky) člověka na jedné straně a jeho záměry, úsilím, schopnostmi atd. na straně druhé.

Referující dále přítomné seznámil s historií zájmu o atribuční procesy spjatou se jménem F. Heidera a spadající svými počátky až do jeho vídeňského pobytu v letech těsně po I. světové válce.

Na příkladu jedné z nejautoritativnějších koncepcí atribučních procesů H. H. Kelleyho seznámil s jeho modelem krychle. Ukázal na návaznosti Kelleyho teorie také na teorii sebepercepce a sociálního srovnávání (Bem, Festinger). Demonstroval dvě základní tendence v atribučování: postup podle principu kovariace a podle ustálených kognitivních schemat. Zdůraznil zejména problematičnost kritérií zpracování kauzálněúčinkové informace: zejména tzv. konsenzuální informace vedle dalších (zřejmost čili distinktivnost a konzistence). Rozlišil tzv. environmentální a personální (dispoziční) atribuce. V pasáži věnované kognitivním schematům zdůraznil problém tzv. „kognitivní ekonomie“.

Poté vystoupil dr. Hrabal ml., který orientoval svůj výklad atribučních procesů na problematiku **výkonové motivace** (spojené s otázkami prožívání úspěchu a neúspěchu) a komentoval rozšířené Weinerovo schema atribučních parametrů (vnitřní-vnější, stabilní-měnlivý, kontrolovatelný-nekontrolovatelný). Obecné otázky aplikoval na **interakci učitel-žák**, kde ukázal propojenost všech uvedených činitelů při formování očekávání učitele vůči žákovi a souvislost atribucí učitele s autoatribucemi žáka. Zdůraznil, že mezi kauzální atribuce a vlastní výkon (chování) jak u učitele tak u žáka vstupují významně

afektivní reakce jako způsob prvního zpracování informace o výkonu. Dále se zmínil také o příliš nesledované otázce vývoje atribucí schopnostem a úsilí s věkem.

Svým vystoupením zařadil danou problematiku do dvou významných okruhů pedagogickopsychologické teorie i praxe: do referenčního rámce školní motivace, kde atribuční procesy hrají značnou a dosud ne zcela poznanou úlohu při utváření a moderování typicky školních potřeb a motivů, a do rámce formování sebepojetí žáka.

V diskusi poté vystoupila řada přítomných. Dr. Mertin mj. připomněl souvislost atribučních procesů s tzv. Pygmalion efektem, s činností učitelů i chováním žáků. Zdůraznil nutnost zahrnout do studia i vliv očekávání.

Dr. Urban navrhl možnost zkoumat i atribuce psychologů-profesionálů (např. při vyhodnocování experimentů).

Prof. Mikšík kriticky poukázal na ahistorický charakter atribučních teorií a jejich schemat.

Doc. Hrabal zdůraznil nutnost zařadit atribuční teorie do kontextu vývoje sociální a pedagogické psychologie a nutnost další teoretické práce, neboť dosavadní poznatky zůstávají stále na příliš vysoké úrovni obecnosti.

Celkově byla akce považována přítomnými za zdařilou, protože upozornila na relativně novou, ale významnou oblast psychologické teorie a ukázala možnosti aplikace jejích poznatků.

Stanislav Štech

SÚČASNÝ STAV A PERSPEKTÍVY APLIKÁCIE PSYCHOLÓGIE V SSR V OBLASTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Uvedený príspevok odznel na odbornom seminári Slovenskej psychologickej spoločnosti: Súčasný stav a perspektívy aplikácie psychológie v SSR. Ostatné príspevky boli uverejnené v bulletine Psychológ v Československu č. 2/1985.

Na IV. zjazde SPS roku 1974 v Košiciach, zameranom na uplatnenie psychologických vied v rozvinutej socialistickej spoločnosti, bolo vyčlenené problematike uplatnenia psychológie v školstve a výchove celé sympóziu. To, že sa k tejto otázke znova vraciame, svedčí o tom, že problém je veľmi živý i podnes a že dozrieva čoraz viac potreba posúdiť problematiku vo vyššej, náročnejšej rovine, ktorú sme povinní bližšie poznať, identifikovať v záujme toho, aby rozvoj psychologických vied bol v súlade so súčasným i s perspektívnym rozvojom potrieb socialistickej spoločnosti.

V príspevku by sme sa chceli sústrediť najmä na tieto konkrétne otázky:

1. Je to predovšetkým zásadná otázka nového vymedzenia rozsahu a kompetencie aplikovanej psychológie v oblasti výchovy a vzdelávania.
2. Je to otázka foriem a základných úrovní praktického využitia psychologických vied vo výchove a vzdelávaní.
3. Ďalej je to problém možnosti zvýšenia účinnosti aplikovaného psychologického výskumu vo sfére výchovy a vzdelávania.
4. Nakoniec je to otázka, aké výsledky budú mať novšie trendy využitia psychológie vo výchove a vzdelávaní pre profesionálnu prípravu psychológov i pre profiláciu príslušných psychologických disciplín, najmä pedagogickej

- J. HVOZDÍK a kol.: Podiel školskej psychológie na rozvíjaní žiakovej osobnosti a zefektívňovaní pedagogického procesu socialistickej školy. Jednotná školka. 1985, čl. 10.
- J. KOŠČO: Psychologické poradenstvo v školskom a profesionálnom vývine. Bratislava, SPN 1971.
- T. PARDEL: Pedagogická psychológia. Bratislava, SPN 1967.
- T. PARDEL, J. KOŠČO: Predmet a systém psychologických vied. Bratislava, SPN 1975.
- J. VOLNÝ: Školská psychológia: Zborník Pedagog. fak. UK Praha 1972.

BRNĚNSKÁ KONFERENCE O SOUČASNÉ SOVĚTSKÉ PSYCHOLOGII

Brněnské psychologické instituce, jako jsou vysokoškolská psychologická pracoviště, pobočka Čs. psychologické společnosti ČSAV, sekce psychologie Socialistické akademie, psychologické odd. ÚVSV ČSAV a další, již řadu let pořádají ročně několik konferencí nebo seminářů s různou odbornou náplní. Jednou z relativně nejúspěšnějších akcí jsou konference o sovětské psychologii, ve velkém sále brněnského Múzea dělnického hnutí, pod názvem „Sovětská psychologie první poloviny 80. let“.

Jednodenní program byl zahájen úvodním slovem prof. dr. J. Kurice, CSc. a pokračoval syntetizujícím referátem doc. dr. J. Hudečka, CSc., dr. M. Horákové a dr. I. Koplíkové o současných trendech v sovětské psychologii, kde byly zmapovány hlavní kruhy sovětské psychologie od otázek metodologických a obecně psychologických až k jednotlivým dílčím psychologickým disciplínám, které mají přímý kontakt s různými obory společenské praxe.

Doc. dr. B. Chalupa, CSc. se věnoval otázkám činnostního přístupu ku zkoumání osobnosti v sovětské psychologii a zabýval se především analýzou vztahů mezi vědomím, osobností a činností, což jsou kategorie, jejichž používání ukazuje na nové metodologické přístupy v dané oblasti.

Problematice osobnosti se věnuje také dr. O. Kolaříková, CSc. a zaměřuje se na otázky struktury osobnosti, tak jak jsou v různých koncepcích zpracovávány v současné sovětské psychologii. Jde o téma, které má v sovětské psychologii specifickou tradici a jeví se dále jako perspektivní.

Dr. V. Smékal, CSc. ukázal, jaký význam má a jak je zpracovávána v současné sovětské psychologické metodologii kategorie osobnosti. Uvedl hlavní tendence, které se v této oblasti vyskytují a zejména se zabýval přínosem A. V. Petrovského.

Dr. J. Severová referovala o knize A. G. Asmolova, která je věnována psychologii osobnosti zpracované na základě činnostně systémového přístupu.

Dr. E. Řuhulka, CSc. se zabýval výsledky sovětské psychofyziologie a neuropsychologie ve studiu funkční asymetrie mozkových hemisfér. Ukázal často i na rozdílné názory jednotlivých autorů a některé metodologické otázky, k nimž bádání v této problematice vede.

Současnou sovětskou neuropsychologii charakterizoval svým referátem dr. L. Vašina, CSc., který se z tohoto hlediska zaměřil na poruchy součinnosti hemisfér při zabezpečování vyšších forem sdělovacího procesu a zdůraznil svébytnou úlohu obou hemisfér při uskutečňování řečové činnosti.

Otázkám výzkumu světového názoru v sovětské psychologii se věnovala dr. R. Lukášová, která se zabývala pojetím těchto otázek hlavně v díle N. A. Menčinské; hovořila dále o diagnostice zformovanosti světového názoru a o realizovaných a plánovaných výzkumech tohoto problému.

Problematikou vědomí sebe v pracích současných sovětských autorů se zabývali dr. P. Macek a dr. L. Osecká a popsali hlavně koncepce M. I. Boriševského, I. S. Kona, D. V. Olšanského a V. V. Stolina.

Dr. Š. Koch a doc. dr. J. Sedlák, CSc. referovali o aplikaci psychologických poznatků v ideové oblasti. Ukázali na řadu teorií a výzkumů v těchto otázkách, které byly v SSSR uskutečněny i na kritickou pozornost zvláště k americké sociální psychologii.

O sovětské vojenské psychologii připravili referát dr. B. Buchar a P. Jirkovský. Ukázali na růst úlohy psychologie v armádě a uvedli řadu možností, kde je psychologie používána při zvyšování efektivnosti výkonu vojenské služby i bojové činnosti.

Dr. V. Brožová, CSc. uvedla aktuální téma výzkumů kolektivu v současné sovětské psychologii. Jde o typickou oblast sovětské sociální psychologie, která se však až v poslední době dostala do středu zájmu, díky pracem A. V. Petrovského, K. K. Platonova a d.

Vztahy mezi psychologií a literární vědou v SSSR studoval ve svém referátu dr. J. Viewegh, CSc. a zaměřil se především na knihu L. Ginzburgové („Psychologická próza“) a rozsáhlou encyklopedii mýtů (red. S. A. Tokarev).

Dr. Z. Hálová referovala o publikacích S. Ch. Rappoport, z nichž řadu u nás známe např. ve slovenském překladu, a o jeho přínosu pro psychologii umění.

Dr. F. Vízdal, CSc. uvedl vlastní výzkumné zkušenosti s použitím sovětské metody ke zjišťování úrovně uměleckého vnímání literárního díla.

Dr. J. Dan se zabýval pojetím poruch psychického vývoje v sovětské psychologii, která tuto problematiku rozvíjí ve spolupráci s defektologií a dorostovou psychiatrií, přičemž právě psychologie zde se svým důkladným studiem dětského věku přináší zásadní poznatky.

Referát dr. I. Čermáka a prom. psych. J. Kvapilové byl věnován psychologickým problémům morálního vývoje dětí a — vedle dalších autorů — byly hlavně popsány práce S. G. Jakobsonové.

Celá konference, i když přirozeně nemohla vyčerpat celou problematiku současné sovětské psychologie, ukázala na řadu nových myšlenek, aktuálních a podnětných pro psychologickou teorii i praxi. Za cenné zvláště považujeme to, že se podařilo rozmnožit zkrácené texty jednotlivých referátů, čímž vznikl sborník o 83 stranách, který může být užitečný pro všechny, kdo mají o sovětskou psychologii zájem.

Evžen Řehulka

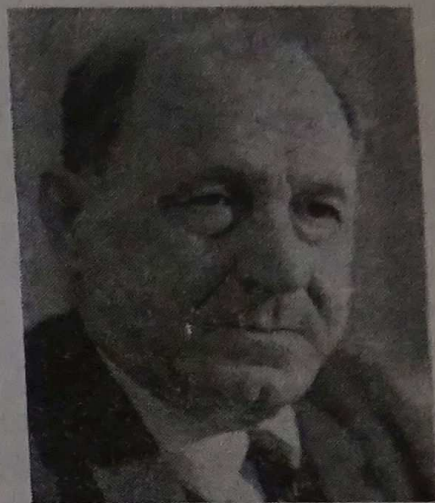

IV. SPOMIENKY, JUBILEÁ

IN MEMORIAM

UNIV. PROF. PhDr. ANTON JUROVSKÝ, DrSc.

Dňa 20. 7. 1985 o 12.00 hodine na bratislavskom cintoríne v Slávičom údolí sme sa rozlúčili s prof. Jurovským, človekom nevšedných ľudských i odborných kvalít, významným reprezentantom a pamätníkom budovateľského obdobia slovenskej i československej psychológie. Za psychologickú obec sa s ním rozlúčila PhDr. Veronika Kováliková, CSc., predsedníčka Slovenskej psychologickéj spoločnosti. Životná cesta a dielo profesora Jurovského v slovenskej a československej psychológii sú v mnohom priekopnícke, bohaté, inšpirujúce a poučné. Budeme sa k nemu vracaf, ďalej ho rozvíjať, ale i znovu a znovu objavovať.

S láskavým súhlasom Vydavateľstva Slovenský spisovateľ a pani prof. Kataríny Jurovskej uverejňujeme úryvok z memoárov univ. profesora PhDr. Antona Jurovského „Životnou cestou“, ktoré pripravujú na vydanie. Ide o prvú časť XIV. kapitoly. V druhej charakterizuje svoju prácu „bádatela“, v tretej „pedagóga“ a vo štvrtej časti XIV. kapitoly hovorí o sebe ako o „osvetovom pracovníkovi“.

UNIV. PROF. Dr. ANTON JUROVSKÝ, DrSc. AKO „PSYCHOLÓG“

Svojím štúdiom a odbornou prípravou i v celej svojej životnej činnosti som bol psychológom. Dnes už počína byť toto pomenovanie medzi ľuďmi dosť známou vecou. No v mojich mladých rokoch a po veľkú časť môjho života psychológia ako odbornosť i ako profesia (ako zamestnanie) boli neznámymi pojmami. Prakticky po celý svoj život som bol povinný ľuďom vysvetľovať, čo psychológovia a psychologická odbornosť je, čím pomáha jednotlivým ľuďom a aké funkcie plní v spoločnosti. Nezaškodí teda, keď i tu rozvediem aspoň moje základné myšlienky o tom.

Je to potrebné tým skôr, že ešte dosiaľ existujú rozličné, medzi iným i pochybné názory na psychológiu ako vedu, i na psychológov ako na profesiu. Rozličnosť názorov o tom nachádzame nielen u laikov, ale aj u samých psychológov.

Keď som sa ja v dvadsiatych rokoch nášho storočia po prvý raz stretol s pojmom psychológia, prekonávala táto veda prvý mohutný nápor na to, aby sa stala samostatnou odbornou vedou, aby vypracúvala hodnotné a overené poznatky, ktoré by bolo možné uplatniť aj v praktickom živote, aby vytvorila inštitúcie, v ktorých sa to mohlo uskutočňovať a aby sformovala i vydefinovala povolanie, profesiu, ktorá by tie úlohy plnila. Po 50-ročnom odstupe môžem

povedať, že som na sebe i v sebe skúsil vari všetky vývinové etapy, ktoré psychológia v posledných desaťročiach prekonávala na svojej ceste od teoretickej, čisto učebnicovej a školskej vedy až po solídny systém poznatkov, budovaných na podklade faktov z konkrétneho prežívania človeka, ktorými bolo možné jeho psychické problémy nielen osvetľovať a chápať, ale do nich aj zasahovať a ich v rozličných životných oblastiach aj riešiť.

Ku psychológii som sa prvý raz dostal ako pracovník Psychotechnického ústavu, teda „vedeckej inštitúcie“, ktorá mala vo svojom poslaní uplatňovať psychologické poznatky v oblasti práce a zamestnania človeka. Čo som sa tu musel ako prvé naučiť, bola psychológia práce a povolání, psychológia schopností a pracovných spôsobilostí a psychológia vzťahov človeka k práci a k zamestnaniu. Používaním poznatkov a vedeckých výdobytkov týchto špeciálnych odvetví modernej psychológie sme v ústave riešili ponajprv otázku voľby vhodného povolania pre mládež. To sa zakladalo na vtedy nových, no hojne rozpracovávaných poznatkoch psychológie a zisťovaní, ba o meraní duševných schopností i špeciálnych pracovných spôsobilostí (pomocou psychologických testov, ktoré sa odvtedy stali známymi aj v povedomí širokých vrstiev obyvateľstva). Hneď na začiatku svojej psychologickéj kariéry som sa teda naučil nielen používať psychologické testy pri vyšetrovaní detí, mladistvých i dospelých, ale i používať ich výsledky na psychologickú diagnózu, teda na psychologické vyšetrenie individua. Robili sme to v prvom rade s tým zameraním, aby sme mu pomohli vyvolať si také povolanie, ktorého psychologické požiadavky (inak tiež objasnené hlavne psychologickými metódami) by čo najlepšie súhlasili tak s jeho všeobecnými schopnosťami (so „všeobecnou“ inteligenciou a s ostatnými základnými schopnosťami), ako i so špeciálnymi schopnosťami a vlohami, potrebnými pre osvojenie špeciálnych pracovných úkonov a vedomostí v povolání.

Na nízkej a neodbornej úrovni bolo možné plniť túto úlohu aj čisto mechanickým spôsobom. A bolo na veľkú škodu aplikovanej psychológie, že sa na mnohých miestach tak robilo. Mechanicky sa dávali adeptom vypracúvať písomné psychologické testy, mechanicky sa zisťovali u nich výsledné „skóre“ a vypočítavali sa tiež podľa mechanických noriem ich výsledky, priemery, kvocienty atď. Tie sa porovnali s požiadavkami jednotlivých zamestnaní a podľa toho, ako zapadali do číselného rozsahu ich požiadaviek, sa dotyčnému to-ktoré povolanie odporúčalo, radilo alebo neodporúčalo a odrádzalo.

Je očividné, že aj neodborný, laický rozum tu ľahko objavil, že ak by taký postup bol aj správny, mohol z komplexného problému „človek a povolanie“ zachytiť len veľmi úzku a v mnohých prípadoch ani nie tú najdôležitejšiu čiastku problému. Ukazovalo sa potrebným pátrať ďalej, či a v akom stupni má človek v sebe „sklony“ k určitému povolaniu, teda či výkon daného povolania vyhovuje jeho temperamentálnym a povahovým vlastnostiam, či už má k nemu a v akom stupni vypestované špeciálne záujmy a v akom stupni oceňuje svoje budúce povolanie ako prostriedok svojej životnej kariéry, svojej sebarealizácie.

Tieto skutočnosti však nie je možné zachytiť bežnými testami psychických schopností. Bolo treba použiť celkom iné metódy, či už v podobe špeciálnych diagnostických testov a dotazníkov, či cestou individuálnej analýzy osobnosti človeka. A tak sa psychológ pri tejto praktickej práci nevyhnutne dostával k štúdiu osobnosti človeka, ku zachycovaniu jeho povahových vlastností a ku vyhodnocovaniu štruktúry jeho osobnosti. Dostával sa i ku problémom začlene-

nosti indivídua do jeho sociálneho kontextu, a to tak v rámci malých spoločenských zariadení, napríklad v rodine, medzi spoluhráčmi a vrstovníkmi, ako i v rámci veľkých spoločenských zariadení ako v škole, v internáte, v mládežníckej organizácii, v športových a záujmových krúžkoch, vo vzťahu ku kultúre, ku mravnému, filozofickému a ideologickému systému svojej spoločnosti.

Ohľad na schopnosti a spôsobilosti človeka, ale i na jeho osobné založenie bolo predpokladom nielen pre posúdenie jeho perspektív do budúcnosti (napr. pri voľbe štúdia a budúceho povolania), ale i pri riešení jeho prípadných ťažkostí a nezdarov. Najčastejšie sa objavujú vo výchovnej oblasti, či už v podobe malých, ale postupne vzrastajúcich výchovných ťažkostí u dieťaťa (neposlušné, neposedné a neovládané deti, zlé návyky u detí, zlý školský prospech, afektívne výbuchy, neznášanie sa s deťmi, neprispôsobenosť ku spolunažívaniu s ľuďmi, úteky z domu a zo školy, túlavosť a kriminalita u detí a pod.). Ďalej sa ťažkosti objavujú vo vzťahu k povolaniu a zamestnaniu (úteky zo zamestnania, nespôsobné správanie sa k spolužiakom i nadriadeným, nechuf k práci, lenivosť, túlavosť a pod.). Vážne ťažkosti sa objavujú i v spojitosti s niektorými vývinovými fázami u človeka a so životnými úlohami, ktoré si má v nich vyriešiť (napr. v puberte, pri odchode z domu do sveta, vo vzťahu k osobám druhého pohlavia, v prispôbení sa k manželskému životu a pod.).

Hoci sme na Psychotechnickom ústave boli primárne zameraní len na problémy voľby povolania a výberu ľudí do zamestnania, predsa sme na tieto problémy husto narážali už pri tejto činnosti. No čoskoro nás objavila aj širšia odborná verejnosť ako jedinú inštitúciu, na ktorú sa bolo možné obrátiť o pomoc pri riešení týchto vyslovene „ľudských“ ťažkostí. Druhými boli súdy mladistvých a lekárske kruhy, najmä školskí lekári a iné zdravotné inštitúcie, ďalej to boli najmä špeciálne výchovné zariadenia, ako pomocné školy, školy pre zmyslo-defektnú mládež, nápravnovýchovné zariadenia pre deti a mládež a podobne.

Touto cestou som sa dostal ku psychologickému poradenskému činnosti. Už v prvých rokoch svojej psychologického odbornosti som si ju pestoval i oblúbil natoľko, že som sa jej venoval nielen s prehĺbeným odborným zaujatím, ale aj s veľkou časťou svojej odbornej psychologického činnosti vôbec. Boli roky, v ktorých psychologická poradenská činnosť tvorila hlavnú časť môjho psychologického zamestnania (na Psychologického výchovnej klinike, pre ktorú som aj sám vytváral pracoviská, napr. Výchovná poradňa v Bratislave, pracovné miesto pre psychológa vo výchovných zariadeniach v Slovenskej Lupči a v Likieri).

Poradenská činnosť odborného psychológa je veľmi dôležitou jeho pracovnou náplňou, a to tak zo stanoviska odborne psychologického, ako aj spoločenského a morálneho. Podstatnú časť tejto činnosti tvorí zásah psychológa do životného spôsobu a vlastne do životných osudov jednotlivca i do úkonov ľudí okolo neho. Ak jeho zásah má byť správny, musí psychológ najprv spoľahlivo zistiť, či je oprávnený a potrebný, či je vzhľadom na prítomnú anomáliu vôbec žiadúci, alebo či z objektívnych a psychologických príčin nepomôžeme človeku viac, keď sa do jeho životných dejov nebudeme stávať.

Na druhom mieste musí nám byť jasná „povaha“ nepravidielností a anomálií v živote jednotlivca. Tu nám pomáha vedecky kvalifikovaná diagnóza jeho psychického diania. Ide v nej o objektívne poznanie kritických javov v psychickom živote jednotlivca ako „známych výsledkov známych príčin“, pôsobiacich v ňom. Už z tohoto poznania sa nám objavujú možnosti a konkrétne prostriedky, kde

a ako zasiahnuť do životného behu človeka, aby sme pozitívne zapôsobili na jeho poruchy a ich nežiadúce prejavy.

Po tretie, je tu dôležitý ohľad na to, za akým cieľom to robíme, čo chceme a máme svojimi zásahmi dosiahnuť. Najľahšie sa to dá formulovať tak, že nimi chceme dosiahnuť „normálu“, teda toho, aby duševný život u človeka prebiehal správne, bez porúch a aby sa to prejavovalo aj v jeho spoločensky vyžadovanom, teda v normálnom správaní.

Aký je však správny, normálny priebeh psychologického života človeka? To už nie je ani tak vecou dohadov, ani iba intuície čo ako múdrych a skúsených ľudí, ako vecou vedeckého poznania, založeného na objektívnych faktoch, starostlivo zozbieraných a vyanalizovaných zo skutočného priebehu jeho psychických dejov. Všeobecná psychológia i špeciálne disciplíny nám už dnes o tom predkladajú množstvo solídnych poznatkov.

Vari najďalej je v tomto psychológia dieťaťa. V mnohých smeroch nám jej výskumy takmer presne a spoľahlivo dokážu vyznačiť, zmapovať čo, kedy a ako dieťa vo svojom duševnom vývine prežíva a čo je kedy preň „normálne“. V problémových prípadoch teda stačí, keď zistíme, či dané dieťa vykazuje to, čo je pre jeho vek normálne a keď zistíme, čo u neho chýba, v čom vykazuje medzery a odchýlky od normálu. Už aj tým, keď dieťaťu do jeho životného repertoáru zaradíme čo mu chýba, o čo je „okradnuté“ (deprivované) a najmä, keď chybné a anomálne prejavy v jeho vývine upravíme do normálnej a prirodzenej podoby, už sme priaznivo zasiahli do jeho psychického života.

Psychologické poradenstvo, ako vôbec psychický život človeka je oveľa komplikovanejšou skutočnosťou, než aby sa dalo postupovať len podľa takého jednoduchého receptu. Na strane psychológa je vyslovene odbornou činnosťou, na ktorú sa musí pripraviť mnohými vedomosťami, získavanými štúdiom literatúry a inými postupmi odborného štúdia na vysokej škole a, prirodzene, aj vlastnými odbornými skúsenosťami. Je to činnosť vyslovene sociálneho charakteru, teda činnosť pre človeka i pre spoločnosť. Psychológ pri nej vždy niečo zo seba druhému človeku dáva, poskytuje. Musí byť teda sám takou osobnosťou, ktorá má čo zo seba druhému dávať, že to robí nezaujate a rád s celou svojou osobnou úprimnosťou a úplnou solídnosťou. Neerudovanosť, ignorancia v tejto oblasti, ako i ľahkovážnosť, nedbanlivosť, egoizmus a lajdáctvo pri tejto práci doslova protirečia jej podstate. Keď nevieš, čo robiť a keď sa ti nechce urobiť všetko, čo sa tu podľa tvojho vedomia a svedomia žiada, radšej od toho odstúp a netýkaj sa toho!

Napokon je to vždy humanitná a sociálna činnosť. Psychologické porady robíme vždy za tým cieľom, aby sme človeku pomohli a aby sme napravili aj poruchu, ktorú spôsobuje svojím anomálnym správaním v harmonickom priebehu spoločenských dejov.

Na konci poradenského zásahu do psychického života človeka je, pravdaže, aj otázka ideálneho človeka a občana, teda „modelu“ moderného človeka, člena socialistickej spoločnosti.

Z psychologického stanoviska nám ho pomáhajú postaviť dve rukolapné a psychologicky overené skutočnosti. Ich platnosť som si vždy overoval nielen teoreticky, ale aj v dennej skúsenosti. Keď sa dívam na tisícové a desaťtisícové množstvá ľudí, chodiacich do zamestnania a z neho domov, motajúcich sa po obchodoch a po uliciach, tvoriacich zástupy pred dopravnými prostriedkami

alebo pochodujúcich v státisícovom organizovanom útvare na prvomájovej oslave, vždy mi prechádzajú myslou dve skutočnosti.

Po prvé, každý z týchto ľudí reprezentuje množstvo vedomostí všeobecných i takých, o ktorých si myslí, že ich on vie najlepšie a že práve toto je preň charakteristické (vedomie: čím som, čo viem, čo dokážem). Po druhé je to skutočnosť, že na každom jednom z týchto tisícov ľudí niekomu záleží. Teda niet človeka, ktorý by stál medzi ľuďmi osamotene, ktorého by nepýtali k ľuďom nijaké psychické spojivá, ktorý by nemal aspoň u niektorých ľudí nejaký rešpekt a pre nich nejakú hodnotu. Žiaden človek sa nemôže vo svete stratiť bez toho, že by niekomu nechýbal, nik nie je taký, že by niekomu na ňom nezáležalo.

Sú to dva princípy, ktoré nám pomáhajú pochopiť model moderného človeka. Je to **princíp schopností**, ktorý mu umožňuje získavať vedomosti a vzdelanie a tak doslovne vládnuť nad svetom, hoci len v uzulinkom výseku jeho javov a dejov. A je tu **princíp sociálny**, ktorý mu umožňuje byť v kontakte s druhými ľuďmi, vytvárať si k nim a ku ich inštitúciám citovo prehĺbené vzťahy, ktoré sú preň hodnotou, na ktorej „mu záleží“ a s ktorou ako so svojou psychickou charakteristikou vo svojom živí počíta.

Hoci psychologická diagnóza jednotlivca je základom každej psychologickej poradenskej činnosti, predsa sa poradenstvo nevyčerpáva len tým, že psychológ rozumie, že sa vyzná v jeho duševnom dianí. Dôležitú a neodmysliteľnú súčasť jeho práce s prípadom tvorí, že do jeho životného diania zasahuje. V mnohých prípadoch u detí a mladistvých, ale nie zriedka aj u dospelých. Pri tomto zasahovaní pomáha už i to, keď psychológ svojmu klientovi čo len objasní, vysvetlí, o čo uňho ide, v čom je jeho nedostatok, jeho chyba. Často pomôže už i to, keď klient pochopí, že jeho prípad nie je nič abnormálneho, ani nič svetoborného, ale že je iba prirodzeným výsledkom tých podmienok, v ktorých žije. Často príde i sám na to, že tie podmienky môže upravovať, že ich môže meniť, oslabiť, prípadne z nich uniknúť a tak oslabiť v sebe aj ich nepriaznivé následky, prípadne sa ich celkom zbaviť.

V takom smere možno pôsobiť aj na ľudí okolo klienta, najmä na rodičov, na manželského partnera, na vychovávateľov, na učebných majstrov a podobne. Psychológ tu môže však len „rozumne radiť“, to znamená, na podklade zistených faktov a funkčných vzťahov medzi nimi vysvetliť ľuďom neúprosnú logičnosť psychologických dejov a tak ich presvedčiť o nutnosti upravovať a riadiť v nich pôsobiace zložky. Sám však nemá možnosti priamo zasiahnuť, či už do psychického režimu samotného klienta, či do jeho životných spôsobov a návykov, alebo i do výchovných a vzdelávacích spôsobov v jeho sociálnom prostredí. Na pomoc v tomto mu však prichádzajú niektoré špeciálne výchovné zariadenia, ktoré sa v novších časoch aj u nás organizujú.

Môžeme sa zastaviť ešte pri otázke, ako sa ľudia na túto „modernú“ činnosť súčasnej psychológie pozerajú a ako ju prijímajú?

Nesporné je, že znamená nový a nezvyklý zásah zvonku do života ľudí. Konzervatívci tvrdia, že predtým nič takého nebolo a predsa bolo dobre a ľudia boli možno ešte šťastnejší ako teraz.

Na to musíme odpovedať, že taký názor je celkom nesprávny. Vždy a všade ľudia do života druhých ľudí zasahovali nielen v podobe systematickej a organizovanej výchovy, ale aj pomocou názorov a mienok postranných ľudí, ktorí

sa tomu viac alebo menej rozumeli alebo boli k tomu i oprávnení. Tak je to doteraz. Aj v najjednoduchších spoločenských pomeroch sa vždy našli ľudia, obyčajne starší, skúsenejší a múdrejší, ktorí si dokázali povšimnúť, že u druhého človeka dačo nie je v poriadku a podľa toho ho neváhali poučiť, napomenúť a v kriklavých prípadoch do jeho životného režimu aktívne, neraz i dôrazne zasiahnuť. Ak išlo o mládež a mladistvých, preberali túto úlohu na seba nielen starší, ale aj čo do svojho postavenia význačnejší ľudia: funkcionári obce, ľudia vážení, majúci vo svojom okolí veľmi dobrú povest', v primitívnych spoločnostiach aj zaklínači a šamani a azda vo všetkých spoločnostiach hlavne kňazi. Pre toto „živelné“ psychologické poradenstvo bolo príznačné, že sa odohrávalo len na podklade amatérskom. Jednoducho sa predpokladalo, že starý človek sa už na podklade svojich životných skúseností lepšie v ľuďoch vyzná a že má takú spoločenskú vážnosť, že môže objektívne, bez osobnej zaujatosti prispieť k správnej životnej orientácii druhých ľudí.

Vari najdlhšie si tento poradenský vplyv na ľudí podržali kňazi rozličných vierovyznaní. V niektorých tak markantne, že sa určité „psychologická stavovosť“ druhých ľudí považuje za súčasť ich profesionálnej činnosti. Je to najskôr preto, že predsa len vo väčšine konfesií kňazi majú dosť výraznú študijnú prípravu, že svoje poradenské zásahy opierajú o nadprirodzenú autoritu (pokiaľ tomu ľudia veria) a že obyčajne disponujú aj rozličnými iracionálnymi a magickými prostriedkami, ktorými pôsobia na city, rozhodovanie a vôľu ľudí.

Je očividné, že moderný človek sa so svojimi problémami nemôže obracať ani len na amatérskych ochotníkov a už tým menej na iracionálne zásahy domnelých autorít. Jeho životné problémy vznikajú v komplikovaných podmienkach moderného spoločenského, politického, právneho, economickeho a kultúrneho života. Vyžadujú si preto prenikavý rozbor a solídne ohodnotenie už pri poznávaní ich druhov a ich možného vplyvu na psychično človeka. Sú tu ďalej pravidlá a zákonitosti ich pôsobenia, ktorými ovplyvňujú, ba priamo determinujú nielen spôsoby správania a konania človeka, ale i jeho duševné vlastnosti a jeho osobnosť. To všetko je takej povahy, že sa do toho jednoducho nedá preniknúť len čírou „skúsenosťou“, ani len intuíciou, čo by bola aká bystrá a prenikavá. Sú to síce abstraktné, „nehmotné“, ale celkom reálne procesy s konkrétnymi príznakmi, o existencii ktorých nemožno ani najmenej pochybovať. Ich rozoznanie a ich porozumenie je možné len na podklade vedeckého poznania, ktoré sa však treba naučiť, ktoré treba ovládať.

Za tým cieľom — ako ostatne vo všetkých odboroch ľudskej činnosti — sa vzdelávajú a školia špecialisti. Podľa povahy jednotlivých odborností pri vysokoškolskom štúdiu sa ukazuje, že najvhodnejšiu náplň pre potreby poradenskej činnosti má odborné vzdelanie profesionálnych psychológov. A hoci sa ešte dodnes stretávame s tým, že sa psychologickému poradenstvu príležitostne venujú ako svojej sekundárnej činnosti aj profesie pedagogické, lekárske, kňazské, manažeriálne, sociologické, personalistické, trénerské a prípadne iné, predsa vývin psychologickéj odbornosti postúpil dosiaľ tak ďaleko, že už pri ich odbornej príprave budúcich psychológov vyzbrojuje dosť rozsiahlym základom odborných vedomostí pre výkon psychologickéj poradenskej činnosti.

Otázkou je tu, pravdaže, aj účinnosť psychologického poradenstva. Na prednom mieste možno uviesť psychickú úľavu, ktorú klient zažíva už vtedy, keď sa mu podrobuje. Každá úchylka od normálneho priebehu psychického života

totiž stavia človeka do neobvyklého a tým i do ťažkého postavenia voči druhým ľuďom. Aj keď sa v mnohých prípadoch postihnutému človeku nezdá, ba v nejednom prípade ako keby práve vďaka svojej úchyľke nad druhými vodil, predsa je jeho životná situácia narušená a preň nepríjemná. Sám sa v nej necíti dobre a úľavu prežíva už vtedy, keď sa o svojej sťaženej situácii môže s niekým čo len porozprávať. Keď ten „niekto“ je odborník, ktorý mu dokáže nielen porozumieť, ale mu jeho ťažkosti aj vysvetliť a ďalej ho usmerniť, je to preň ďalšou príjemnou úľavou. Usmernenie jeho životného plánu zvyšuje aj jeho subjektívny pocit istoty pre ďalšie životné počínanie. V mnohých prípadoch je psychologická porada takým vážnym zážitkom, že práve od nej si radom dospelých úspešných a v niekoľkých prípadoch aj vysokokvalifikovaných ľudí, ktorí sa mi priznali, že chodili ku mne na poradu a že tomu ďakujú za svoj ďalší zdarilý a veľmi úspešný vývin.

Pochopiteľne ani psychológ, čo by bol ako učený a čo by ako taktne s ľuďmi zaobchádzal, nedokáže riešiť a naprávať „všetko“, najmä nie také prípady, v ktorých, ako hovorievame, sa nepravne zachovala sama príroda, alebo v ktorých kruto zasiahol okolitý svet. No faktom zostáva, že zo všetkých prostriedkov, ktoré máme v súčasnosti k dispozícii, najúčinnšie tu pomáha psychologické poradenstvo. Ak niekde vykazuje slabiny a neprináša očividné prajné výsledky, nepomôžeme veci, keď ho budeme ako celok ohovárať, odsudzovať, odstraňovať, zakazovať alebo dokonca nahrádzať neodbornými, amatérskymi a hádačskými i magickými zákrokmi. Čo tu jedine pomôže je rozširovanie a prehĺbovanie vedeckého poznania o psychickom živote človeka a zvyšovanie odbornej prípravy psychológov-špecialistov.

Musím však poznamenať, že psychologické poradenstvo v opísanom zmysle tvorilo na vtedajšom Psychotechnickom ústave len jednu časť profesionálnej činnosti psychológa, kým v psychologických poradenských ustanovizniach (ako napr. na psychologických výchovných klinikách, v študentských, v predmanželských a manželských poradniach) tvorí hlavnú časť jeho pracovnej náplne. Na Psychotechnickom ústave nám primárne išlo o to, na podklade zistených duševných schopností, na podklade všeobecných i špeciálnych zameraností na určité povolania, na podklade zistených záujmov i niektorých vážnych povahových vlastností usmerniť klienta na také povolanie, ktorého požiadavky boli natoľko v súlade s psychickým založením klienta, že sa na tom podklade dalo očakávať, že sa dotýčny bude môcť tomu povolaniu dobre vyučiť a že sa bude môcť dobre v ňom v živote uplatniť.

Psychologické poradenstvo pri tomto úkone prichádzalo na rad v tých prípadoch, kde bolo treba voľbu povolania „presmerovať“; dotýčny si napríklad želal také povolanie, ktorého požiadavky presahovali jeho schopnosti, ktorému by sa nedokázal ani dobre vyučiť a ani neskoršie ho v živote úspešne zastávať. V tom prípade bolo treba priviesť klienta k rozhodnutiu pre také povolanie, ktoré by bolo jeho psychickým možnostiam primerané. Tu bolo v mnohých prípadoch dosť ťažkou psychologickou úlohou, a sťažovalo ju ešte viac, keď aj rodičia trvali na pôvodnom profesionálnom želaní svojho syna alebo svojej dcéry.

K poradenskému zásahu dochádzalo i vtedy, keď si klient želal také povolanie, ktoré bolo pod jeho možnosti, keď jeho duševné schopnosti značne prevyšovali požiadavky želaného povolania. V tom prípade by evidentne nebol v ta-

kom povolání využítý, čo by okrem spoločenskej škody navodilo uňho postupnú stratu záujmu o povolanie, nechť k jeho vykonávaniu, obracanie sa na iné náročnejšie činnosti a tak i k odcudzeniu sa svojmu povolaniu. V takých prípadoch, prirodzene, bola úloha psychológa omnoho ľahšia tak pre klienta ako i pre jeho rodičov.

Našu poradenskú činnosť pri voľbe školy a povolania prijímali tak zainteresovaní mladí ľudia ako aj ich rodičia veľmi uznalivo. V drvivej väčšine prípadov odchádzali ľudia z našich porád so súhlasom, s uspokojením a s rozhodnutím dať sa na životnú cestu dohodnutým smerom. Hoci sme nemali v tých časoch v rukách nijaký prostriedok, ktorým by sme boli mohli realizáciu ich voľby kontrolovať, predsa podľa vtedajších i neskorších dokladov usudzujem, že dohodnutú voľbu povolania väčšina klientov realizovala. V mojom ďalšom živote sa mi prihlásilo mnoho ľudí, ktorí ešte po desaťročiach spomínali na to, že boli u mňa na porade a že po mojom usmernení sa akoby prebudili a stali sa novými ľuďmi. Mnohí z nich dosiahli vynikajúcu profesionálnu kvalifikáciu a stali sa vo verejnosti známymi osobnosťami. Bohatý dokumentačný materiál o tom sme však nemali času spracovať a neskoršie ani nemohli, pretože po zrušení Psychotechnického ústavu v roku 1951 bol rozmetaný.

No oprávnene sa domnievam, že aj v tých prípadoch, ktorým naša porada nevyhovala, nebola naša činnosť márna. Prinútila ich k zamysleniu sa nad tým, čo svojimi schopnosťami v porovnaní so svojimi vrstovníkmi dokážu a zhodnotiť i svoje doterajšie životné výkony a úspechy. No nútilo ich to i k trpezlivému posúdeniu toho, na čo si v ďalšom svojom živote môžu trúfať, a to na podklade svojich vlastných síl a schopností, svojho vlastného snaženia a pracovného úsilia. A teda aj v tých prípadoch, ktoré našu poradu neposlúchli a ktoré išli do ďalšieho života prípadne proti nej, znamenalo toto vážne zaujatie „úradnej inštitúcie“ o ich životnú kariéru veľmi vážny duševný zážitok, z ktorého mohli pre svoj ďalší život len profitovať.

OHLÉDNUTÍ ZA JEDNÍM Z NÁS

K těm psychologům, jejichž životní dráha i dílo se uzavřely, patří od 29. 3. 1985 také **prof. PhDr. Emil Holas, DrSc.**

V období první světové války se narodil (19. 5. 1917 ve Skalici u Místku), druhá přerušila jeho vysokoškolská studia na filozofické fakultě Karlovy university. Zasáhla ho ostatně ještě hlouběji: tříletým vězněním v koncentračním táboře Oranienburg-Sachsenhausen, které začalo zatčením v kritický den 17. 11. 1939.

Studie pak dokončil v roce 1946; původně zvolené obory latina-francouzština však rozšířil v povádisertace z psychologické problematiky) dosáhl roku 1950, kandidátem psychologických věd se stal v roce 1959, jejich doktorem o 10 let později.

Celá profesionální dráha Emila Holase pak souviselá s psychologií. Vyučoval

jí — kromě jiného — již v několika prvních letech po dokončení studií, kdy působil jako středoškolský profesor; od roku 1952 se jí věnoval plně.

Na mnoho let se stala jeho pracovištěm filozofická fakulta Palackého university v Olomouci; dosáhl zde hodnosti docenta a později mimořádného profesora. Jeho zásluhou byla zřízena v roce 1959 na této fakultě katedra psychologie, která byla o pět let později pověřena řízením nově zde zavedeného odborného studia psychologie. Zde se plně projevily dvě výrazné schopnosti prof. dr. Holase: jednak vytvořit speciální atmosféru blízkých kontaktů mezi učiteli a studenty katedry, jednak sdružit členy katedry do týmu řešícího závažná témata základního i aplikovaného výzkumu.

Vědecko-pedagogická činnost prof. dr. Holase byla spojena s významnými funkcemi souvisícími s jeho pracovištěm (děkan a proděkan filozofické fakulty), resp. s celým širším terénem psychologických věd (člen vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV, člen výboru a poté předseda Československé psychologické společnosti při ČSAV, člen redakčních rad psychologických časopisů, člen komise pro udělování vědeckých hodností v okruhu psychologických věd aj.).

Od roku 1970 jsme se setkávali s prof. dr. Holasem jako s vedoucím výzkumně terapeutického oddělení Krajské psychologické výchovné kliniky a střediska pro volbu povolání v Banské Bystrici. Teoretického fondu, získaného v předcházejících desetiletích, využíval nyní — s čínorodostí sobě vlastní — v aplikační sféře a k užitku nejen svého pracoviště a jeho klientů, ale i celého širšího terénu psychologů Středoslovenského kraje. V roce 1977 odešel do důchodu.

Tento sled dat a údajů představuje pouze časovou strukturu realizace životního díla prof. dr. E. Holase. Jeho osobní vklad do tohoto díla, především cílevědomé zaujetí, badatelská poctivost a neúnavná pracovitost, vedl k dosažení mnoha pozoruhodných dílčích výsledků. Patří k tajemstvím vrcholné úrovně vědecko-pedagogické práce, že užitečnost jejích plodů bývá dlouhodobá. Zdá se, že právě zde mohou nacházet potvrzení své pravdivosti verše Jiřího Wolke-
ra: „Z tohoto světa nic se neztratilo a nic se neztratí. Svezené zrno v chléb se obrátí“.

Prof. dr. Emil Holas, DrSc., není již bohužel mezi námi; odešel po těžké chorobě, dva roky před nedožitými sedmdesátinami. Patřil k zakladatelské generaci československých psychologů a významně přispěl svým nadáním i obětavou pracovitostí k dnešnímu stavu rozvoje našeho oboru. Byl přísný k sobě i k jiným, ale jeho srdci tím nebylo na citlivosti; projevovala se ostatně v hlubokém pochopení poezie i hudby. Prof. dr. Holasovi bylo určeno projít výsluním života i jeho stínem; patřil však k těm, ve kterých utrpení probouzí nové struny lidskosti. Svým dílem i osobností zůstane svým četným žákům, spolupracovníkům a přátelům výrazným životním příkladem.

Redakce

K JUBILEU NAŠEJ PŘEDSEDNÍČKY

Odborná verejnost v Československu sa už medzitým dozvedela, že prvým pracovným dňom roku 1986 sme si pripomenuli významné životné jubileum **PhDr. Veroniky Koválikovej, CSc.** V dátume narodenia možno vidieť istú sym-

tačná práca (1979) „Uplatnenie psychologických metód v procese poznávania a formovania žiakov vojenskej strednej školy“.

Doc. Vonkomer približne 20 rokov sa intenzívne zaoberá aj psychologickou diagnostikou. Vypracoval koncepciu uplatnenia psychologickéj diagnostiky a didaktických testov vo vojenských školách. Svoje samostatné knižné, učebnicové a príručkové práce, resp. práce v spoluautorstve publikuje predovšetkým vo vydavateľstve Naše vojsko.

Bohatú publikačnú časopiseckú činnosť realizuje doc. Vonkomer v domácich i zahraničných časopisoch (ZSSR, MLR, BER). Je činný aj v oblasti popularizácie psychologických vied prostredníctvom tlače, televízie a rozhlasu.

Darmo je, kým človek s vysokou aktivitou, elánom, zánietením pre vedu, ktorá chce pomôcť vychovať u nás statočných, aktívnych a tvorivých budovateľov našej socialistickej spoločnosti, ten toho za 60 rokov svojho života urobí veľa. A doc. Vonkomer patrí medzi takýchto ľudí. Preto, ale aj pre jeho úprimný, priateľský vzťah ku kolegom, priateľom a vôbec k ľuďom, najmä k mládeži, mu želáme ešte veľa tvorivých rokov, veľa dobrých priateľov a dobrého zdravia, dobré pero a šťastie v jeho milej rodine, lebo náš jubilant „Má rád ľudí“ a „Rád hrá seba“.

Ladislav Ďurič

ŽIVOTNÍ JUBILEUM PROFESORA PhDr. JOZEFA KURICE, CSc.

Dne 30. května 1986 oslavil významné životní jubileum — šedesáté narozeniny — universitní profesor Jozef Kuric, CSc., vedoucí katedry psychologie na filosofické fakultě University Jana Evangelisty Purkyně v Brně.

Jubilant pochází z maloroľnícké rodiny Středoslovenského kraje z obce Detva (okres Zvolen), která je známá svým osobitým folklorem.

Studium psychologie, pedagogiky a dějin umění absolvoval s vyznamenáním v letech 1948—1952 v Bratislavě na Filosofické fakultě University Komenského a získal hodnost PhDr. Od roku 1958 je členem Slovenské psychologické společnosti při SAV a od r. 1962 se stal i členem Slovenské sociologické společnosti při SAV.

Členem KSČ je roku 1961. Aktivně pracuje nejen stranicky, ale také v ROH a SČSP.

Od roku 1953 pracoval na pedagogické fakultě v Bratislavě, později v Trnavě. Roku 1961 se stal zastupujícím docentem a vedoucím katedry psychologie na trnavské pedagogické fakultě. V dalších letech byl na této fakultě proděkanem pro vědu a výzkum. Kandidátem psychologických věd se stal v roce 1966. V roce 1967 obdržel vyznamenání „Vzorný učitel“.

Od roku 1965 je členem redakční rady časopisu *Studia psychologica* a redakční rady *Psychológia* a *patopsychológia dieťaťa*.

Na brněnskou filosofickou fakultu UJEP přešel v březnu 1977, aby se tu ujal vedení katedry psychologie. Na brněnské fakultě zastává i další důležité funkce, např. funkci proděkana pro pedagogickou činnost.

Ve své přednáškové i výzkumné činnosti se zaměřuje na vývojovou psychologii a na psychologii umění. Jeho práce z vývojové psychologie jsou všeobecně známé.

I přes své velké zaneprázdnění odbornými a veřejnými funkcemi a starostmi o velkou rodinu (má pět dětí) má intenzivní zájem nejen o odborné, ale i o osobní problémy svých spolupracovníků i studentů. Snaží se podle svých možností vychovávat, pomáhat a radit, spatřuje v tom také součást svého životního poslání.

Přejeme jubilantovi hodně pevného zdraví a tvůrčího elánu do další vědecké, stranické, pedagogické a organizátorské práce.

Rudolf Kohoutek

DOCENT Dr. OSKÁR BLAŠKOVIČ, CSc. — JUBILUJE

9. oktobra 1986 oslávil svoje 60. narodiny v plnom zdraví a čulej pracovnej výkonnosti doc. dr. Oskár Blaškovič, CSc., pracovník Katedry psychologických vied FFUK v Bratislave, vedúci jej Oddelenia pedagogickej a poradenskej psychológie.

Menovaný sa narodil v Dolných Strhároch v učiteľskej rodine. Štúdium na Filozofickej fakulte UK v Bratislave zakončil rigoróznymi skúškami z psychológie r. 1950. Ako vysokoškolák začal r. 1946 pracovať na Št. psychotechnickom ústave neskôr na Čsl. ústave práce — Oblastnom ústave pre Slovensko v Oddelení pre výber a hodnotenie ľudí. V r. 1951 prešiel do Oddelenia pedagogickej psychológie Výskumného ústavu pedagogického v Bratislave, kde pracoval vyše 20 rokov. Tu sa zaoberal aplikáciou náuky I. P. Pavlova v psychológii, ale najmä problematikou predštartových stavov u športovcov a neskôr vplyvom výrobnjej práce na utváranie osobnosti žiakov. V tejto oblasti koncepčne pripravil, riadil a výskumne sledoval experimentálne spojenie školského vyučovania s výrobnou prácou, čo vyústilo do známeho tzv. Trnavského pokusu a zborníka „Výrobná práca v škole“. Roku 1964 získal hodnosť kandidáta psychologických vied a stal sa samostatným vedeckým pracovníkom, neskôr aj zástupcom riaditeľa ústavu. Roku 1975 sa habilitoval na docenta pedagogickej psychológie, pričom r. 1973 prešiel pracovať na vtedajšiu Katedru pedagogickej psychológie FFUK. Tu začal realizovať výskum s prácou školských psychológov, ktorí experimentálne pracovali na ZDŠ, odbornom učilišti a na gymnáziu, pričom v tejto práci pokračoval aj neskoršie a dodnes sa sústreďuje na realizáciu odborných psychologických služieb najmä pre mládež pripravujúcu sa na robotnícke povolania, kde už 10 rokov koordinuje aj širší výskumný projekt.

Jeho ďalšou výraznou odbornou charakteristikou je oblasť psychologického poradenstva. Vypracoval koncepciu a náplň práce výchovných poradcov na školách, pričom v rokoch 1959 až 1961 riadil experiment s prvými 30 výchovnými poradcami na ZDŠ. Z tejto problematiky publikoval rad štúdií a predniesol mnoho prednášok na rôznych konferenciách a sympóziách. Osobitnú pozornosť venoval školskému a profesionálnemu poradenstvu, pričom je jedným zo spoluautorov nášho poradenského systému.

V školstve poznajú doc. Blaškoviča ako autora, resp. spoluautora a odborného garanta mnohých didaktických testov. Objektívizácia školských výkonov žiakov a výsledkov výchovnovyučovacej činnosti sa mu stala ďalšou veľmi blízkou oblasťou výskumnej a pracovnej aktivity, ktorou sa stal známy v odbornej psychologickej i širšej učiteľskej a školskej verejnosti. Spolu s doc. Jur-